

УДК: 342.9

Головко Михайло Борисович,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального права та правосуддя
юридичного факультету Чернігівського
національного технологічного університету

ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІДМОВУ В НАДАННІ ІНФОРМАЦІЇ НА АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ

Відповідно до Конституції України основним завданням держави є забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя. Сенс правової держави виявляється в розвинутості правового механізму захисту людської свободи, у сприянні законодавству, здатному забезпечити для громадян рівні можливості соціального самовираження, тобто однакову правову захищеність й індивідуальну відповідальність.

Саме тому належне нормативне врегулювання процесуальних можливостей усіх учасників судового провадження має забезпечити необхідний рівень захисту їх прав і законних інтересів.

Стаття 55 Конституції України закріпила право кожної особи на правовий захист, а ст. 59, у свою чергу, закріплює право на правову допомогу, визначаючи, що ці дії покладаються саме на адвокатуру [1].

Втілення в життя положень Конституції України вимагає принципово нового погляду на соціальну цінність адвокатури в демократичному суспільстві, подальшого вдосконалення законодавства про адвокатуру.

Концепція судово-правової реформи, схвалена Верховною Радою України 28 квітня 1992 року, висунула основні завдання щодо реформи конституційного ладу, теорії управління, юридичної науки та конституційних засад судочинства. До основних завдань реформи належить і посилення ролі адвокатури [2].

Значним кроком у цьому напрямку стало прийняття 5 липня 2012 р. Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі Закон), яким на адвокатуру покладено завдання сприяти захисту прав та свобод людини і громадянина.

Отже, чільне місце у забезпеченні справедливого правосуддя, захисті прав і законних інтересів особи та гарантій ефективного здійснення функції захисту особи у судовому провадженні належить адвокатурі та єдиному сьогодні професійному суб'єкту виконання даної функції – адвокату. У зв'язку з цим актуальним є поглиблене дослідження правових, теоретичних та практичних проблем процесуальних функцій захисту та представництва, у тому числі проблем, пов'язаних із діяльністю адвоката щодо їх реалізації.

Якщо виходити із положень Кримінального процесуального кодексу, прийнятого Верховною Радою України 13 квітня 2012 р., то слід визнати, що потужному державному механізму в кримінальному провадженні протистоїть сторона захисту – адвокат-захисник і підозрюваний. Враховуючи те, що фактично сторона обвинувачення збирає докази, які лише підтверджують вину підозрюваного, необхідно констатувати обвинувальний ухил інформаційної складової кримінального провадження.

Для того, щоб вирівняти можливості сторін обвинувачення і захисту, ще в Законі «Про адвокатуру» від 19.12.1992 р. було введено право адвоката на запит. Так, відповідно до ст. 6 цього Закону адвокату надавалось право збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази у цивільних, господарських справах, справах про адміністративні правопорушення, а також у кримінальному провадженні, зокрема запитувати і отримувати документи або їх копії від підприємств, установ, організацій, об'єднань, а від громадян – за їх згодою [3]. Пізніше норми Закону були деталізовані положеннями Указу Президента України № 1240/99 від 30.09.1999 р. «Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури», якими, зокрема, передбачено обов'язок органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, керівників підприємств, установ і організацій сприяти реалізації права адвокатів збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази в цивільних, господарських, кримінальних справах і справах про адміністративні правопорушення. [4].

Поряд з тим, не дивлячись на наявність вказаних нормативно-правових актів, адвокати – практики робили акцент на порівняно невисоку ефективність практичної реалізації даних правових норм. На адвокатські запити не відповідали службові особи Бюро технічної інвентаризації, органів Державної автомобільної інспекції [5, с. 24-25].

Така ситуація мала б знайти виправлення після набрання чинності 15.08.2012 р. новим Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», оскільки статтею 24 даного Закону, на відміну від попереднього, чітко регламентовано правовий статус адвокатського запиту, визначено перелік додатків до запиту, строки його розгляду [6].

Крім того, частиною 3 вказаної статті передбачено, що відмова в наданні інформації на адвокатський запит, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом, крім випадків відмови в наданні інформації з обмеженим доступом.

Відповідно до Прикінцевих положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» така відповідальність передбачена в новій редакції статті 212-3 «Порушення права на інформацію» Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) [7].

До об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого даною нормою входить в тому числі і неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у випадках, коли така інформація підлягає наданню на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Санкцією цієї статті встановлюється адміністративна відповідальність у вигляді штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у випадку повторного протягом року вчинення порушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню розмір штрафу становить від п'ятдесяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Протокол про адміністративне правопорушення у частині, що стосується порушення права на інформацію згідно з п. 9-1 ч. 1 ст. 255 КУпАП може складати голова ради адвокатів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя або уповноважений радою член ради адвокатів (лише у частині, що стосується порушення права на інформацію відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Розгляд справ про дані адміністративні

правопорушення, відповідно до ст. 221 КУпАП, є компетенцією районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (суддів).

В той же час, не дивлячись на позитивний розвиток нормативної складової регулювання адвокатського запиту, слід зауважити, що правозастосовна практика є вельми суперечливою.

Диспозиція статті 212-3 КУпАП є бланкетною і відсилає, зокрема, до норм Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

На нашу думку, певні труднощі викликає саме визначення інформації з обмеженим доступом. Зокрема, згідно з ч.1 ст.21 Закону України від 02.10.92 року № 2657-ХІІ «Про інформацію» (далі Закон № 2657) та ч.1 ст. 6 Закону України від 13.01.11 № 2939 – VI «Про доступ до публічної інформації» (далі Закон № 2939) інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація [8, 9] .

Отже, закони, які регламентують обіг зазначеної інформації є відносно новими, а практика їх застосування досить неоднозначною. Як наслідок, існують певні підстави, що дозволяють відмовити у наданні інформації за адвокатським запитом.

Таким чином, назріває серйозна проблема – одне з наших найважливіших професійних прав адвоката поступово, але впевнено перетворюється на порожню декларацію. Виходом із даної ситуації, на наш погляд, може бути внесення наступних змін до законодавства: у частинах 2 і 3 статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» словосполучення «інформація з обмеженим доступом» замінити словами «таємниця або службова інформація».

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Ліга. Закон. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254
2. Концепція судово-правової реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2296-12>
3. Закон України «Про адвокатуру» [Електронний ресурс] // Ліга. Закон. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1
4. Указ Президента України «Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури» [Електронний ресурс] // Ліга. Закон. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/find.
5. Бігун С Право адвоката на запит: Ефективність реалізації залежить від якості запиту та репутації / Славик Бігун, Олександр Ніколайчик // Юридична газета. – №44 (128) 08 листопада 2007 року – С. 24-25.

6. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс] // Ліга. Закон. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/find:адвокат/Т125076.html
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] // Ліга. Закон. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page13>
8. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
9. Закон України «Про доступ до публічної інформації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>